

Stabilnost u Jugoistočnoj Aziji - ASEAN između Kine i SAD-a

Globačnik, Mislav

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:217:288729>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Mislav Globačnik

Stabilnost u Jugoistočnoj Aziji – ASEAN između SAD-a i Kine

Prvostupnički rad

Mentor: doc. dr. sc. Jelena Lončar

Ocjena: _____

Zagreb, 2017. godina

Sveučilište u Zagrebu

Prvostupnički rad

Prirodoslovno-matematički fakultet

Geografski odsjek

Stabilnost u Jugoistočnoj Aziji – ASEAN između SAD-a i Kine

Mislav Globačnik, JMBAG: 0119030237

Preddiplomski sveučilišni studij *Geografija; smjer: istraživački*

Izvadak: 21. stoljeće često se naziva i stoljećem Azije zbog predviđenog gospodarskog napretka i razvoja koji će obilježiti globalna gospodarska kretanja i geopolitičke odnose. Ubrzani razvoj prati i rast geopolitičkih apetita budućih svjetskih sila Indije i NR Kine koje se natječu za primat na području Jugoistočne Azije kako međusobno tako i sa već uspostavljenim globalnim silama poput SAD-a i Japana. Dok manje regionalne zemlje okupljene u Udruženje Nacija Jugoistočne Azije (ASEAN) nisu ulazile u središte javnosti, napredak koje su zabilježile kako u gospodarskom tako i u pogledu regionalne integracije omogućio im je provođenje neovisne vanjske i unutarnje politike. Unatoč napretku brojni problemi i dalje muče regionalne zemlje, od unutrašnjih nestabilnosti obilježenih oružanim pobunama, međunarodnog kriminala u švercu droge, oružja, i ljudi do graničnih sporova regionalnih zemalja međusobno i sa NR Kinom. Koji su razlozi unutarnjih nestabilnosti i vanjskih izazova te koja su rješenja, postavljaju pitanje mogu li i kako zemlje ASEAN-a demonstrirati ključnu sposobnost da se kao samostalni politički akter pozicioniraju na svjetskoj političkoj sceni.

35 stranica, 3 grafičkih priloga, 2 tablica, 3 bibliografskih referenci; izvornik na hrvatskom jeziku

Ključne riječi: ASEAN, stabilnost, oružana pobuna, vanjska politika, međunarodni odnosi

Voditelj: doc. dr. sc. Jelena Lončar

Tema prihvaćena: 12.6.2017.

Datum obrane: 22.9.2017.

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska.

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb

Bachelor Thesis

Faculty of Science

Department of Geography

Stability in Southeast Asia- ASEAN between USA and China

Mislav Globačnik, JMBAG: 0119030237

Undergraduate University Study of *Geography: course: research*

Abstract: The C21th is often called the century of Asia because of predicted economic growth and development that will mark global economic movements and geopolitical relations. Fast growth is followed by deepening of geopolitical appetites of future global superpowers India and China, who are competing for primacy in Southeast Asia region between themselves and with USA and Japan. While smaller regional countries gathered around Union of Southeast Asian Nations (ASEAN) didn't enter public mainstream, development they achieved, in aspects of economy and regional integration, empowered them to conduct independent foreign and internal politics. Despite the development, numerous problems still plague regional countries, from internal instabilities, like international crime, smuggling of drugs, small arms and people, to external problems like border disputes between them and with China. What are the causes of internal instabilities and external challenges and what are the solutions, raises questions whether ASEAN countries can and how to, demonstrate key capability to position themselves as independent political player in global political scene.

35 pages; 3 figures; 2 tables; 3 references; original in Croatian

Keywords: ASEAN, stability, armed rebellion, external politics, international relations

Supervisor: doc. dr. sc. Jelena Lončar

Thesis submitted: 12.6.2017.

Thesis defense: 22.9.2017

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Izazov stabilnosti unutar ASEAN 6.....	3
2.1. Međudnos stabilnosti i gospodarstva	3
2.2. Budućnost demokratizacije	4
2.3. Problematika postupne radikalizacije	7
2.4. Gusarenje kao problem regionalne sigurnosti	8
2.5. Borba protiv korupcije i organiziranog kriminala	10
3. Razvoj geopolitičkog okruženja	13
4. Odnosi ASEAN-a sa SAD-om	15
5. Budući odnos i suradnja ASEAN-a i NR Kine	21
5.5. Važnost IIU za geopolitičku orijentaciju	22
6. Zaključak	25
6. Dodaci.....	27
7. Literatura	27
8. Izvori	28

1. Uvod

ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) naziv je regionalne organizacije koja je osnovana 1967. godine potpisivanjem Bangkoške deklaracije u glavnom gradu Tajlanda, Bangkoku. Ministre vanjskih poslova Malezije, Tajlanda, Singapura, Indonezije i Filipina ujedinili su zajednički ciljevi poput regionalne samo održivosti, neuplitanja¹, posvećenosti miru, želja za gospodarskim razvojem i rješavanjem problema kroz regionalni dijalog i konsenzus. Osnutkom ASEAN-a ujedinile su se političke elite država vrlo raznolikog etničkog i vjerskog sastava u vremenu nestabilnosti i jeku Hladnog rata. Unatoč velikim razlikama kako u gospodarskom stadiju razvoja tako i u međusobnim odnosima i pogledu na različite sporove, poput spora oko sjevernog Bornea između Filipina i Malezije, ministri vanjskih poslova 6 regionalnih država kroz buduća su desetljeća kreirali najuspješniju regionalnu organizaciju iza Europske Unije. Početak regionalne integracije obilježila su zajednička iskustva kolonijalizma, Korejskog i vijetnamskog rata u kojemu su svjetske velesile SAD i SSSR prelamale geopolitičke položaje na području država u razvoju te vlastitog straha od sličnih sudbina na svojem teritoriju. Početna desetljeća protekla su u znaku; propulzivnog razvoj gospodarstva, izgradnje regionalne neovisnosti na principima dijaloga, konsenzusa te neuplitanja što je rezultiralo rastom pouzdanja u regionalni odgovor na probleme te osnažilo stabilnost u regiji nekoć punoj međusobnih ali i unutarnjih sukoba i sporova. Osnivanje središnjih regionalnih institucija, tajništva ASEAN-a 1976. u Jakarti, te sklapanje multilateralnih dogovora, poput sporazuma o zoni slobode, mira i neutralnosti (ZOFPAN) 1971. kao i sporazuma o miru i suradnji 1976. (*Treaty of Amity and cooperation*, TAC), ključni su koraci koji su omogućili potpuniju suradnju i uspostavu regionalnih odgovora na pitanja razvoja, Vijetnamskog rata, građanskog rata u Kambodži te su bili temelj snažnijeg proširenja u budućnosti. Raspadom SSSR-a i blokovske podjele svijeta '90-ih godina, smanjuju se utjecaji sila u Istočnoj i Jugoistočnoj Aziji pa se otvara prostor za širenje regionalne integracije na komunističke države Indokine, Vijetnama 1995. te Laosa i Mianmara 1997. U Manili 1999. godine, ulaskom Kambodže, ASEAN poprima svoj današnji obuhvat od 10 članica s mogućnošću primanja Papue Nove Gvineje u budućnosti.

---

¹ odnosi se kako na zajedničko sprečavanje uplitanja vanjskih sila tako i na neuplitanje među susjednim državama u unutarnju politiku (Alice, D. Ba, 2009.)

Godine 2017. ASEAN slavi 50 obljetnicu od potpisivanja Bangkoške deklaracije i osnivanja ASEAN-a što se može iskoristiti za analizu današnjeg položaja i uloge ASEAN-a u Aziji i svijetu. Brojni su vanjskopolitički problemi riješeni završetkom Hladnog rata te integracijom komunističkih zemalja u ASEAN, ali novi nastaju pogotovo početkom novog tisućljeća kada azijske velesile dolaze na svjetsku pozornicu. Istovremeno uz proces demokratizacije mnogim državama Jugoistočne Azije, potaknut gospodarskom krizom krajem '90-ih, započinje snažnije djelovanje raznih društvenih organizacija što pojačava nužnost analize unutarnje stabilnosti država u sklopu šire stabilnosti regije i svijeta. Proces demokratizacije nije linearan pa su se uz prodemokratske društvene organizacije pojavili i akteri koji spadaju u kategoriju necivilnog društva. Necivilni spektar najčešće čine organizacije čiji su ciljevi vezani uz separatizam, samoobranu ili nametanje raznih ideološkog ustroja društva. Među njima regionalni i globalni karakter najizraženiji je kod islamističkih terorističkih skupina koje su povezane sa sličnim organizacijama kako međusobno u državama regije tako i sa skupinama u drugim dijelovima svijeta poput Južne i Jugozapadne Azije. Na vanjskopolitičkom planu unipolarni svijet s početka '90-ih danas sve više zamjenjuje multipolarni svijet u kojem će rastuće Azijske velesile, poput Kine, a u budućnosti i Indije, zasigurno predstavljati izazov u sigurnosnom aspektu Jugoistočne Azije. Kao važan jamac stabilnosti u regiji koja leži na najvažnijim svjetskim prolazima, poput Malajskog, SAD se, kao dosad hegemon, susreće s rastom moći i izdizanjem novih konkurenata u pacifičkim vodama. Pitanje uključenosti SAD-a danas ovisi o vanjskopolitičkim odlukama nove administracije predsjednika Trumpa i odnosa SAD-a sa tradicionalnim saveznicima u regiji, Japanom, Tajvanom, Južnom Korejom, Singapurom i Filipinima. Posebno se treba istaknuti budući odnos dvaju predsjednika, Trumpa i Duterte koji okreće Filipine bliže suradnji s Kinom. Depacifikacija Japana, DNR Koreja s nuklearnom sposobnošću, buđenje Rusije, vanjska politika Australije i Novog Zelanda te pitanje Tajvanskog samoupravljanja i odnosa s Kinom dijelovi su šireg mozaika koji regiju čine najturbulentnijim područjem svijeta o kojoj ovisi globalni sigurnosni sustav.

Osim već spomenutih rastućih sila treba spomenuti i države ASEAN-a kao važno tržište u nastajanju. U godini potpisivanja Bangkoške deklaracije današnje države ASEAN-a činile su 7.4% svjetskog stanovništva te 3.3% svjetskog BDP-a podijeljenog u 10 zatvorenih nacionalnih ekonomija od kojih su neke bile opterećene ratom (Svjetska Banka, USM2A, 2017.). Danas, 50 godina kasnije, članice ASEAN-a čine 8.6% svjetskog stanovništva te oko 6.7% (Svjetska Banka, USM2A, 2017.) svjetske ekonomije objedinjenih ASEAN-skom zonom slobodne trgovine koja se kreće prema daljnjoj integraciji pod ASEAN-skom ekonomskom zonom

uspostavljenom 2015. godine. No rast industrijaliziranosti društva i urbanizacije suočit će regiju s izazovom drugačijeg rasta koji se neće temeljiti na rastu stanovništva već na rastu njihovog standarda. Uspjesi članica ASEAN-a kako na unutarnjem tako i na vanjskopolitičkom planu biti će važan korak ka stabilnosti kako u regiji tako i u svijetu.

2. Izazov stabilnosti unutar ASEAN 6

2.1. Međudnos stabilnosti i gospodarstva

Gospodarska kriza s kraja '90-ih godina označila je kraj optimističnog razdoblja obilježenog širenjem regionalne integracije, međuregionalne suradnje i gospodarskog rasta. Devalvacija tajlandskog Bahta (Correra 1997) samo je bila iskra koja je uz pomoć vodiča sastavljenog od niske produktivnosti razbuknula gospodarsku krizu sredinom 1997. godine. McNally navodi sljedeće uzroke krize '90-ih: "Eksplozivni rast industrije u Jugoistočnoj Aziji brzo je doveo do manjka radne snage, što je u kombinaciji s aktivnijim tokom radne snage dovelo do povećanja cijene rada" (McNally 1998., preuzeto iz Glasman & Carmody 2001.). Crafts se nadovezuje sa zaključkom kako "se to dogodilo u trenutku kada se produktivnost rada usporavala te su se granice razvoja, poput teškoća u sistemskom tehnološkom unaprijeđenju, češće osjećale." (Crafts 1999. preuzeto iz Glasman & Carmody 2001.). Glasman i Carmody na posljetku zaključuju "dok gdje je trošak rada bio relativno nizak u odnosu na produktivnost kroz 80-e u Jugoistočnoj Aziji, odjednom i dramatično nadmašio je produktivnost '90-ih što je uz prekapacitiranost dovelo do pada stopa profita". Nadalje kako Bello i Dixon navode, u Tajlandu, sniženje stope dobiti rezultiralo je određenom geografskom relokacijom industrije, ali i relokacijom kroz sektor tj. do rasta špekulativnog ulaganja u burze i nekretnine u razdoblju oko 1995. godine (Bello, 1998; Dixon 1999., preuzeto iz Glasman & Carmody 2001.). Rast ulaganja u financije nije popraćen rastom profitabilnosti proizvodnje što je dovelo do krize (Glasman & Carmody 2001.). Navedena gospodarska kretanja najviše su, od članica ASEAN-a, pogodila osnivače, Indoneziju, Singapur, Filipine, Tajland i Maleziju, zbog većeg stupnja ekonomske integracije. Dakle na tom prostoru krajem '90-ih došlo je do stvaranja plodnog tla za razvoj brojnih protestnih i radikalnih skupina koje su u trenutku gospodarske i društvene depresije dobile pristup većem potencijalnom broju regruta čime se dobio efekt sjemena nestabilnosti, u plodnom tlu. Napadom na Afganistan 2001. godine te Irak 2003., terorističke ćelije iz zemalja pogođenih intervencijom SAD-a raspršuju se na ostatak svijeta. Na tlu Jugoistočne Azije, paradoksalno, dijelom su sjeme terorizma posijale SAD globalnim ratom protiv terorizma. Iako su na prostoru Jugoistočne Azije i prije postojali separatistički i islamističkih pokreti daljnju

snagu dobivaju krajem i početkom novog tisućljeća stupanjem u kontakt s iskusnim islamističkim borcima iz Pakistana, Afganistana te drugih zemalja Južne i Jugozapadne Azije.

2.2. Budućnost demokratizacije

Gospodarsku krizu '90-ih najveća većinski muslimanska država na svijetu popratila je s rušenjem 30 godina dugog režima "Novog Poretka", bivšeg generala i jednog od osnivača ASEAN-a, Muhammada Suharta 1998. godine. Proces demokratizacije koji je uslijedio omogućio je ulazak u javnost brojnim javnim osobama koje su imale različite i ne nužno demokratske vizije za budućnost Indonezije (Beittinger Lee 2009). Tako Beittinger Lee ističe kako su "veće javne i političke slobode od pada Suharta imale pozitivan utjecaj na razvoj civilnog društva... brojne nevladine organizacije, sindikati, studentska udruženja i novine su osnovane što je, uz slobodu medija i interneta, omogućilo javnim udrugama više informacija o područjima sukoba, nedostacima u razvojnim planovima i problemima stanovništva" (Beittinger Lee 2009:144.). Sloboda djelovanja i izražavanja u tranzicijskoj Indoneziji sa oslabljenim sigurnosnim mogućnostima pogodovali su rastu i necivilnim javnim organizacijama (*uncivil society*). Beittinger Lee necivilno društvo na prostoru Indonezije dijeli na skupine koje se razlikuju ponajprije po svojim ciljevima i ideologiji od militantnih religijskih grupa preko nasilnih pokreta mladih, nasilnih grupa samozaštite, nasilju sklonih militantata do rasističkih/radikalnih etno nacionalnih grupa (Beittinger Lee 2009.). Međusobno se također razlikuju prema prostoru djelovanja koji varira od lokalnih udruženja na razini naselja, koje najčešće čine grupe za samozaštitu, preko regionalnih do globalnih najčešće organizacija organiziranog kriminala i islamskog terorizma. U razdoblju gospodarske krize s kraja '90-ih, u začetku šireg procesa demokratizacije, na površinu su isplivale duboke podjele među brojnim etničkim grupama Indonezije što je kulminiralo pojavom različitih separatističkih grupa u područjima poput Aceha, Papue, istočnog Kalimantanana, Riaua te secesijom Istočnog Timora. Islamističke grupe na prostoru Indonezije, najviše su pozornosti dobile terorističkim napadima u Baliju 2002 i 2005. godine. Necivilne grupe ozbiljan su izazov uspostavljanju stabilnosti u Indoneziji te samim time i svijeta što proizlazi iz važnog geografskog položaja Indonezije na najprometnijim pomorskim prolazima poput Malajskog. Posebno bi se trebali osvrnuti na pokrajinu Aceh na sjeverozapadu Sumatranskog poluotoka koja leži na Malajskom prolazu. Aceh je u mirovnom sporazumu, nakon razornog tsunamija 2004. godine, između Pokreta Slobodnog Aceha (*Gerakan Aceh Merdeka*) i Indonezijske vlade dobio autonomiju što je rezultiralo uvođenjem šerijata. Posljednjih desetljeća, kao jedno od središta konzervativnog Islama s prošlošću terorističkih napada te nevladinih milicija koje osiguravaju provedbu šerijata

u javnosti, Aceh je suočen i s gusarenjem na obali, što ga čini pogodnim za regrutiranja džihadističkih boraca (Hariyadi, 2013.; ABC News, 2017.). Na prostoru Indonezije, najviše je pozornosti dobila skupina Islamska Zajednica (*Jemaah Islamiyah*) osumnjičena za terorističke napade na Baliju 2002. i 2005. godine te Mariott Hotel 2003. i ambasadu Australije 2004. godine. Globalna dimenzija terorističkih mreža u Indoneziji vidljiva je u poveznicama među skupinama. Prvi veliki teroristički napad na tlu Jugoistočne Azije izveden je u Baliju 2002. a domaći teroristi organizirali su ga uz pomoć iskusnijih operativaca koji su prošli obuku u Afganistanu i Pakistanu. Takav modus operandi bio je prisutan i u drugim napadima. Nakon navedenih terorističkih napada Indonezija je u sljedećim godinama u suradnji s regionalnim državama i SAD-om poboljšala napore za suzbijanje ekstremizma pa unatoč brojnim planovima i pokušajima nije bilo napada na razini početka tisućljeća. Unatoč tome postoji bojazan sekularnih aktivista da Indonezijsko društvo klizi u islamski konzervativizam. U prilog tome idu događanja u vrijeme izbora za guvernera Jakarte 2017. godine u kojem je saveznik predsjednika Jokoa Widoda, etnički Kinez i kršćanin, Tjahaja Purnama "Ahok" osuđen za krivokletstvo nakon citiranja Kurana (Suroyo, Whiteside., Allard, Danubrata, Da Costa, Chalmers 2017). Anies Baswedan bivši ministar kulture te obrazovanja pobijedio je u izborima na konzervativnoj islamskoj retorici uz jaku aktivističku podršku islamističkih grupa (Westcott, 2017.). Nakon izbora Punurama je završio u zatvoru što je doprinijelo produblivanju podjela u indonezijskom društvu (Lamb, 2017.). Zbog takvih trendova nerijetko se u javnosti Indonezije javlja percepcija o zlatnim danima "Novog poretka". Nerijetko se danas kao Suhartovo nasljeđe navode gospodarski uzlet i sigurnost, stope kriminala bile su niže a radikalni elementi ljevice i desnice suzbijeni. Iako je vladao "čvrstom rukom" a korupcija je bila široko rasprostranjena, percipira ga se kao pozitivnu osobu. U odnosu na ta vremena Indonezija je danas nestabilnija, korupcija i dalje na sličnim razinama a zemlja tone u islamski konzervativizam (Cochrane 2013.). U takvom okruženju gubi se percepcija o vrijednostima i beneficija demokracije te se demokracija nerijetko smatra i kao lošija alternativa sekularnoj autoritarnosti. Iako je demokracija zasigurno pozitivno djelovala na širenje konzervativnijih i nedemokratskih pokreta to u određenoj perspektivi ne bi trebala biti loša pojava. Pojava ekstremističkih skupina najčešće ukazuje na probleme u razvojnim planovima pogođenog područja, na marginaliziranost skupina i druge nedostatke u razvoju. S toga pojavu takvih skupina ne bi trebali pratiti samo pozivi na jaču represiju već i dijalog s tim akterima i uključivanje njihove perspektive pri planiranju razvoja. Cilj svake vlasti trebala bi biti funkcionalnost, stabilnost i prosperitet svakog područja što se jakom represijom ne može u potpunosti postići. Takve mjere nerijetko dovode do daljnjeg

razaranja područja, radikalizacije stanovništva a pobuna poprima gerilski karakter. Nerijetko u takvom latentnom stanju može djelovati više desetljeća te postoji rizik od dubokog ukorjenjivanja sukoba u sjećanje stanovništva što može biti pogubno za reintegraciju. Raširenost korupcije nije nužno produkt demokracije već njenog nedostatka. U funkcionalnim demokracijama transparentnost javne uprave trebala bi biti na visokim razinama. U tranzicijskim zemljama to najčešće nije slučaj s toga su moguće malverzacije i opstanak korumpiranih dužnosnika mogući. Dakle možemo zaključiti da iako je demokratizacija u teoriji pozitivan proces, u praksi napredak se ne odvija jednakom brzinom u različitim segmentima vlasti. Daljnja demokratizacija, koja bi omogućila transparentnost upravljanja javnim novcem, zastupljenost svih dijelova društva u odlučivanju te osiguranje trodiobe vlasti kao pretpostavke demokratske samoodrživosti, put su koji će kasnije omogućiti daljnju stabilizaciju tranzicijskih zemalja i pad stope kriminala. Također pojava umjerenog islamskog konzervatizama nije sama po sebi prijetnja demokraciji, naprotiv kao i srodne političke filozofije, poput demokršćanstva i umjerenog budizma, može imati pozitivan utjecaj na razvoj društva ukoliko se u središtu ističu pozitivne islamske vrijednosti poput tolerancije, solidarnosti i dobročinstva. Na predvodnicima takvih opcija je distanciranje od radikalnijih elemenata koji se zalažu za nedemokratske metode i isključivanje manjinskih dijelova društva iz demokratskog procesa te kritiziranje popratnog šovinizam koji slijedi takve grupe jer je to nešto čemu demokratska društva ne bi trebala težiti.

Kao i Indonezija, druge regionalne države poput Filipina i Tajlanda također vode sukobe protiv separatističkih i islamističkih organizacija. Prvi val radikalizacije Jugoistočne Azije pratio je uspon Al Qaeda koja je svoje organizatore slala u regionalne organizacije u ostatku svijeta. Ratnim slomom Al Qaeda koji je uslijedio nakon terorističkih napada u svijetu sredinom 2000-ih, došlo je do pada broja terorističkih napada u Europi, Sjevernoj Americi i Aziji. Najvažniji razlozi su osim smanjenih operativnih mogućnosti Al Qaeda i pritisak koje su druge države izvršile na domaće terorističke organizacije. Od uspostave ISIL-a na teritoriju Iraka i Sirije te porastom popularnosti ISIL-a među džhadističkim organizacijama nakon napada u Europi, Australiji te sjevernoj Americi, brojne lokalne organizacije iz Jugoistočne Azije te ostatka svijeta dolaze pod okrilje tzv. Islamske Države te se ustrajanju kao samoodrživi regionalni ogranci. Kao i u slučaju Al Qaeda iskusni operativci vraćaju se s ratišta u regionalne zemlje i pomažu u planiranju novih napada. Takav rasplet događanja negativno je utjecao na sigurnost i stabilnost regije Jugoistočne Azije zbog jačanja lokalnih ogranaka Islamske Države. Na prostoru Indonezije primjer autohtone organizacije koja postaje ogranak Islamske Države je Jemaah Islamiyah, koja to postajem zakletvom Abu Bakara Bashira, dok je jedan od primjera

u Africi Boko Haram koji djeluje u graničnom području oko jezera Čad. Osim regionalnih organizacija opasnost po stabilnost čine i samostalni akteri koji, inspirirani terorističkim napadima u svijetu, sami pokušavaju replicirati napade u matičnoj zemlji. Primjeri takvih inspiriranih napada mogu se pronaći ne samo u Europi i Sjevernoj Americi već i u državama Jugoistočne Azije i Afrike i manifestacija su sličnog uzroka (Fevrier. 2017.).

Prostori zapostavljeni u razvojnim planovima vlasti ostaju na marginama društva te dolazi do razvoja siive ekonomije i kriminala. Nerijetko to uzrokuje dodatno povećanje stereotipa, pogoršanje među religijskih i među etničkih odnosa među raznim društvenim skupinama ili između manjina i vlasti. Manjine su nerijetko isključene iz procesa odlučivanja a prostor njihovog života iz razvojnih planova. To često dovodi do potkapacitiranosti prostora u infrastrukturi i centralnim funkcijama. Nesigurni prostori okarakterizirani kriminalom ostaju po strani u procesu globalizacije koji nastaje nakon 2. svjetskog rata te intenzivnije djeluje od pada blokovske podijele svijeta. Strane investicije i radna mjesta zaobilaze nesigurne regije koje unatoč često niskoj cijeni rada nemaju osnovnu infrastrukturu potrebnu za funkcioniranje industrije, pa izostaje industrijalizacija, organizacija i urbanizacija prostora, agrarna prenaseljenost se intenzivira a neimaština se širi među rastućim brojem stanovništva što u krajnjem slučaju može dovesti do separatističkih pobuna. Stanovništvo koje emigrira zbog agrarne prenaseljenosti može se suočiti s nemogućnošću asimilacije u urbano stanovništvo drugačije kulture i nenaklonjenog sistema pa ostaju marginalizirani što potiče želju za separatizmom. Na kraju takav tok čini zatvoreni krug di jačanje pobune čini prostor još nestabilnijim pa dolazi do daljnjeg odljeva kapitala i rasta nezadovoljstva te na posljetku dodatnog jačanja pobune (McKenna, n.d.). Uzroci zapostavljanja najčešće leže u etničkim odnosima, nezastupljenosti manjina u vlasti, nedemokracičnost ili centraliziranom upravljanju države. Stereotipi koji prevladavaju u društvu često vuku korijene u daleku prošlost i eventualnog sukoba za vrijeme ili prije kolonijalizma. Postupna marginalizacija manjinskih skupina na osnovi etniciteta ili religije može dovesti do razvoja ideološkog karaktera sukoba čime on poprima oblik teži za diplomaciju i buduću reintegraciju. Takav primjer vidljiv je na Filipinskom otoku Mindanau gdje je došlo do postepene radikalizacije separatističkih boraca okupljenih oko Moroškog Fronta Nacionalnog Oslobođenja.

2.3. Problematika postupne radikalizacije

Postupnu radikalizaciju separatističkih pokreta moguće je prikazati na primjeru Filipina i Tajlanda. Moroški Front Nacionalnog Oslobođenja, koji se zalagao za uspostavu samoupravljanja na području većinski muslimanskih područja. Mirovnim ugovorom 1976.

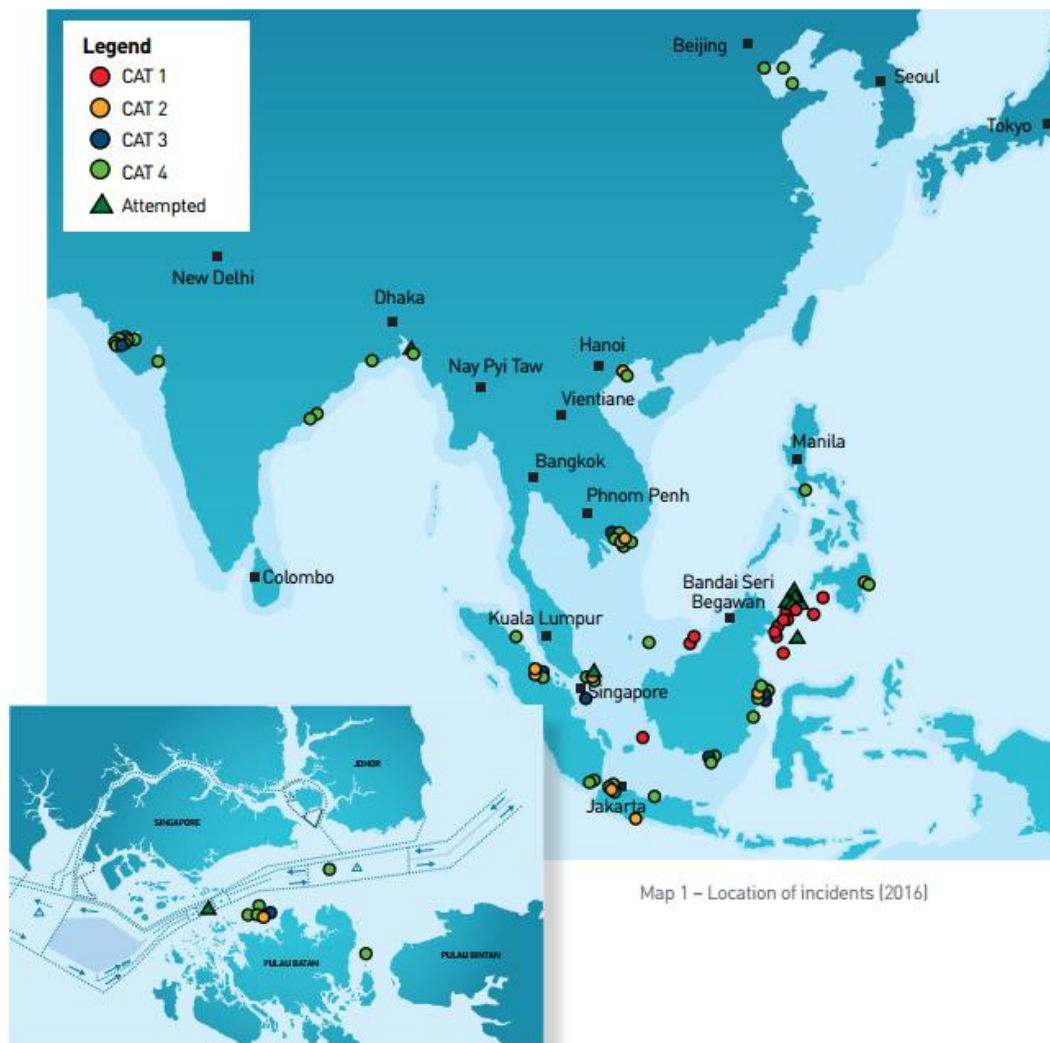
ugovorom u Tripoliju prestaju veliki sukobi, no implementacija dogovora započela je tek za vrijeme predsjednika Ramosa 1996. U međuvremenu izdvajaju se radikalniji elementi nezadovoljni postignutim dogovorom, otezanja u implementaciji autonomije te se zalažu za veću autonomiju. Tako se najprije 1976. godine izdvaja Moroška Islamska Fronta Oslobođenja, (*Jabhat Tahṛīr Moro al- 'Islāmiyyah*), koja se temeljila na islamskoj demokraciji. Iako su te dvije skupine danas pacificirane (Conciliation Resources, 2014.), kao i Moroška Islamska Fronta Oslobođenja 1976. godine, 1991. izdvaja se Abu Sayyaf koji i danas djeluje na jugu Filipina tj. otocima Mindanao, Jolo i Basil, no Abu Sayyaf zastupa radikalno islamsku ideologiju te djeluje kroz terorističke napade, gusarenje i otmice. Dodatan problem u borbi protiv takvih ideoloških pokreta islamskog terorizma nalazi se u njihovom globalnom kontekstu. Indikativan je trenutak pobune u Mindanaoškom gradu Maraviju gdje su u svibnju 2017. godine, gerile Abu Sayyaf i Maute zauzele grad i krenule u otvoreni urbani rat protiv vojske Filipina. Kao i Abu Sayyaf i Maute gerila vuče korijene iz MFNO-a tj. njegovog ogranka MFIO-a te obje grupe danas djeluju kao regionalni ogranak tzv. Islamske Države na Filipinima. Naime u trenutku pobune Islamska Država je u Iraku i Siriji gubila teritorij pod kontrolom pa je došlo do pokušaja uspostave nove baze u drugom dijelu svijeta. Primjer je to globalnosti problema s kojim se susreću akteri sigurnosti u Jugoistočnoj Aziji. Bitka za Marawi trenutno traje gotovo četiri mjeseca te je odnijela oko 800 života (Mogato, 2017.). Važan, za osvrt u sklopu regionalne i globalne sigurnosti, je i pobuna u južnim tajlandskim provincijama Yala, Narathiwat, Pattani i Songkhla. Separatistički pokret Barisanska Nacionalna Revolucija (*Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani*) produkt je duljeg separatističkog i islamističkog djelovanja na području bivšeg Patanskog kraljevstva, koje je postojalo od 16. do 20. stoljeća. Originalna organizacija BRN-a nastala je 1963. kao grana Barisan Nasional Pembe-Basan Pattani te se 1980-ih i sama raspala u tri dijela. Iako je u početku ideologija grupe bila lijevog opredjeljenja zalažući se za islamski socijalizam i nezavisnu Pattansku državu, jedina i dalje djelujuća organizacija BRN kongres, danas je vođen salafističkom ideologijom (TRAC, 2017.). Naposljetku se postavlja pitanje kako preokrenuti te negativne trendove i integrirati pobunjena područja.

2.4. Gusarenje kao problem regionalne sigurnosti

Osim spomenutih islamističkih i terorističkih skupina valja spomenuti i komunistički ustanak na Filipinima te se detaljnije osvrnuti i na rastući trend gusarenja na prostoru Jugoistočne Azije. Gusarenje nije samo lokalni ili regionalni problem upravnih jedinica od kuda se napadi planiraju i izvode, ili države kojoj ta jedinica pripada. Mete gusarskih napada najčešće su

svjetske brodarske kompanije čiji pomorci iz svih dijelova svijeta prenose robu između dvije ili više luka nerijetko na suprotnim hemisferama. Stoga je zabrinjavajuće da regija smještena na vrlo važnim pomorskim prolazima preuzima najveći dio gusarskog djelovanja na svijetu.

Sl. 1. Lokacije gusarskih napada prema kategoriji² na području Azije 2016. godine

Izvor: Annual report: piracy and armed robbery against ships in Asia in 2016. ReCaaP

S obzirom da trećina svjetskog prometa i trećina nafte prolazi kroz Malajski prolaz svake godine područje je izrazito atraktivno kriminalnim organizacijama na tom prostoru. Gusarski napadi u Malajskom prolazu razlikuju se od napada na rogu Afrike ili u Celebeskom moru na obalama Mindanaoa. Naime većina napada u Malajskom prolazu i obalama Indonezije izvodi se s ciljem krađe nafte ili materijala koji se prevoze na kontejnerskim tankerima (Kemp, 2014.). Napadi su

² Objašnjenja kategorija u dodacima

najčešće izvođeni prije usidrenja ili pri niskim brzinama plovidbe te u zaljevima (Kemp, 2014), a napadači su najčešće nenaoružani ili lako naoružani hladnim oružjem (RECAAP, 2017.). Takvi napadači najčešće su male organizirane skupine lokalnog stanovništva koji se bave preprodajom ukradenog materijala ili sirovine na crnom tržištu. Kako bi se materijal mogao prodati, nudi se, po cijenama nižim od tržišne, lokalnim rafinerijama ili legalnim trgovcima koji imaju visoke stope profita pri vraćanju resursa na legalno tržište. Organiziranim kriminalnim skupinama u Malajskom prolazu te obalama Indonezije bavljenje gusarstvom izrazito je profitabilno s obzirom da ukradene količine nafte mogu doseći cijenu od 500 000\$ do 1 500 000\$ (Kemp, 2014), s toga suzbijanje kriminala nuđenjem nisko plaćenih poslova u radno intenzivnoj industriji nije u potpunosti ostvarivo. Usporedno, napadači na Celebeskom moru nerijetko su organizirane terorističke skupine poput Abu Sayyafa. Napadi, osim krađe materijala i sirovine, nerijetko uključuju otmice i fizičko ranjavanje pomoraca. Najčešće se izvode uz pomoć automatskih i poluautomatskih pušaka nerijetko na otvorenom moru između Mindanaa i obale Bornea (RECAAP, 2017.). Gusarenje se stoga pojavljuje kao problem u dva smjera. Prvo povećava nesigurnost plovidbe u regionalnim morima što smanjuje atraktivnost ulaganja i potencijala razvoja prateće prometne infrastrukture u lukama i prometnicama na kopnu. Na taj način negativno djeluje na rast zaposlenosti i ekonomije u pogođenim regijama. Drugo, gusarenjem u Celebeskom moru terorističke skupine poput Abu Sayyafa financiraju svoje djelovanje otmicama i otkupninama pomoraca. Time im se povećava potencijalna organizacijska sposobnost djelovanja protiv institucija. Problem gusarenja prati i, često direktno povezan, problem trgovine ljudima, drogom i oružjem.

2.5. Borba protiv korupcije i organiziranog kriminala

Pogođena dugogodišnjim ratom, Burma je, nakon Afganistana, drugi najveći proizvođač opijuma i heroina. Čini dio tzv. zlatnog trokuta, država proizvođača narkotika kojeg čine Tajland, Vijetnam, Laos i Burma. Od '90-ih dolazi do snažnog rasta proizvodnje amfetaminskih stimulansa, ponajprije meta amfetamina ta su proizvodna područja heroina i meta amfetamina često smještena relativno blizu u ruralnim područjima Burme (US Department of State, 2016). Na sastanku UN-ova Ureda za drogu i kriminal održanog 8. kolovoza 2017. u Hanoiu, utvrđeno je kako "Nema druge regije koja pokazuje godišnje stope rasta kao Istočna i Jugoistočna Azija zadnjeg desetljeća", te "da zbog kompleksnog kretanja droga i nezakonitih supstanci u regiji, potrebna je koordinacija i dijeljenje informacija između država". (UNDOC, 2017:1). Rastom ekonomije istodobno rastu i migracijska kretanja kroz i u države regije zbog povećanja atraktivnosti regionalnih država. Osim toga daljnjom integracijom unutar ASEAN-a povećala

se mobilnost stanovništva unutar regije. Migracije unutar regije većinom se odvijaju između slabije razvijenih zemalja poput Mianmara, Kambodže i Laosa te snažnije razvijenih zemalja poput Filipina, Singapura, Malezije i Tajlanda. Istovremeno visokoobrazovano stanovništvo regije poslove traži izvan regije u visoko industrijaliziranim državama poput SAD-a, Japana, Koreje, Saudijske Arabije i Australije, dok je regionalno središte, najčešće malezijskih imigranta, Singapur.

Tab. 1. Broj i udio imigranata u odabranim državama Jugoistočne Azije

Država	Broj imigranata	Udio u stanovništvu (u %)
Tajland	4 500 000	6.5
Malezija	2 400 000	7.7
Singapur	2 300 000	43

Izvor: Svjetska Banka

Sukladno podacima iz tablice 1., najfrekventniji migrantski koridor je Mianmar – Tajland s 1.9 milijuna migranata. U tim migrantskim tokovima iz Mianmara ponajprije treba izdvojiti Rohinje, muslimansku manjinu koja se zadnjih desetljeća našla pod marginalizacijom budističke većine te je nedavno zbog etničkog čišćenja vojske Mianmara oko 300 000 pripadnika prisiljeno na izbjeglištvo u Bangladeš (Tarabay, 2017.). U besperspektivnoj situaciji podložni su kriminalu te, zbog etničkog i religijskog karaktera sukoba i daljnjoj, radikalizaciji. Imigrante u regionalne države najčešće čini niskoobrazovano stanovništvo koje u zemljama gdje dolaze rade nisko plaćene poslove, zbog svog ilegalnog statusa, nerijetko vezane i uz sivu ekonomiju ili kriminal.

Tab. 2. Broj emigranata u odabranim državama Jugoistočne Azije

Država	Broj emigranata
Filipini	6 000 000
Indonezija	4 100 000
Mianmar	3 100 000
Vijetnam	2 600 000

Izvor: Svjetska Banka

Istovremeno zemlje regije veća su ishodišta emigracije. S obzirom na podatke u tablici 2. treba spomenuti najfrekventnije regionalne koridore. To su Filipini – SAD s 2 milijuna, Mianmar – Tajland s 1.9 milijuna te Vijetnam – SAD s 1.4 i Indonezija – Saudijska Arabija s 1.5. milijuna migranata te spadaju u 30 najfrekventnijih migrantskih koridora u svijetu (Svjetska Banka, 2016.). Migraciju iz Indonezije, Filipina i Vijetnama čine primarno ekonomski migranti koji odlaze u razvijenije države u potrazi za boljim životom. Ekonomsku migraciju ponajviše treba spomenuti na primjeru Filipina. Naime prema Svjetskoj Banci 1 534 000 emigranata koji su napustili Filipine posjeduju tercijarno obrazovanje³. Sličan problem prisutan je i u Vijetnamu koji je imao 522 000 migranata iste strukture (Svjetska Banka, 2016.). Pozitivna činjenica je da iz istog razloga Filipini s 29.7 mlrd., Vijetnam sa 12.3 mlrd. Indonezija sa 10.5 mlrd. te Tajland s 5.7 mlrd. spadaju među najveće primatelje doznaka u svijetu. Koliko je to važno vidljivo je u podatku da su doznake u Filipinima 2014. godine činile su 10% BDP-a (Svjetska Banka, 2016.). Osim legalne migracije radne snage i izbjeglica, slabije dokumentiran je tok ilegalnih migranata. Ilegalni tokovi najčešće vode od Kambodže, Mianmara i Laosa preko Tajlanda do Malezije i Filipina. Prema procjenama UNODC u Tajlandu danas živi oko četiri milijuna migranata od čega je 90% iz Kambodže, Laosa i Mianmara (UNDOC, 2017.). Ilegalni migranti u tim zemljama najčešće obavljaju nisko plaćene poslove, a zbog svog statusa oni i njihova djeca, nerijetko su prisiljeni pronaći posao u kriminalnim djelatnostima (UNDOC, 2017.). Ilegalna kretanja migranata zahtijevaju uspostavu lanca krijumčara ljudi koji "hrane" veliko tržište prostitucije ponajprije u Tajlandu. Takva tržišta ponajprije su orijentirana na inozemne turiste koji dolaze u Tajland. Radnice u takvim uvjetima imaju minimalnu zaštitu svojih poslodavaca, a vladi su nevidljivi zbog svojeg statusa. Među sličnim kompleksnim putevima teče i trgovina oružjem. Zbog bogate povijesti ratova na području kontinentalne Jugoistočne Azije i danas je prisutan velik broj lakog oružja kojima su Amerikanci, Sovjeti i Kinezi naoružavali različite grupe. Također i zbog naoružavanja pro vladinih militanata, područje Jugoistočne Azije danas je među najaktivnijim izvorima u krijumčarenju oružja. Kao regionalni izvor najčešće se spominje Kambodža zbog neuspjelog razoružavanja pučanstva nakon građanskog rata krajem 20. st. Iako je zbog slabosti centralne vlasti točan broj neregistriranog oružja nepoznat, postoje procijene relevantnih institucija pa tako prema procjenama između 250 i 600 tisuća stanovnika posjeduje oružje u Kambodži (The Nation, 2013) dok istovremeno

---

³ Tercijarno obrazovanje prema klasifikacije Svjetske Banke uključuje ali nije ograničeno na: sveučilišta, fakultete, institute za tehnički trening, istraživačke laboratorije, centre izvrsnosti, centre za daljinsko učenje itd. (Svjetska Banka)

broj neregistriranog oružja u Filipinima se procjenjuje na 610 000 komada. Oružje koje se koristilo u borbama danas se prodaje raznim kriminalnim organizacijama diljem Jugoistočne Azije. Tok oružja teče od Kambodže i Vijetnama preko Tajlanda do Malezije, Filipina i Indonezije. Ta oružja nerijetko završavaju u rukama protuvladinih, ali i provladinih organizacijama u Filipinima, Indoneziji, Maleziji i državama Južne Azije. Iako su oružane pljačke i ubojstva rijetka među stanovništvom Jugoistočne Azije, široka raširenost naoružanih milicija negativno djeluje na stabilnost i može dovesti do brze eskalacije nasilja u slučaju sukoba. Osim toga, oružja koja potječu iz Jugoistočne Azije mogu završiti i van regije u rukama militantata što s obzirom na prikazanu globalnu povezanost među skupinama na kraju može negativno utjecati na sigurnost u kasnijoj fazi. Trgovina drogom, ljudima i oružjem obuhvaća sve regionalne države te zahtjeva suradnju među kriminalnim organizacijama u različitim državama. Problem u sprječavanju trgovine oružjem čini i neujednačenost pravnih regulativa koje se odnose na posjedovanje oružja. Države s najvećom prisutnošću problema imaju danas i najstrože zakone, tako Kambodža i Vijetnam imaju potpunu zabranu oružja dok ostale regionalne države imaju restriktivnu politiku. Jedan od problema koji posebno utječe na trgovinu drogom, ljudima i oružjem je raširenost korupcije u regionalnim državama. Prema indeksu percepcije korupcije⁴ samo Bruneji i Singapur imaju više od 50 bodova⁵ (*Transparency International*, 2017.). Korumpirani dužnosnici češće će "skrenuti pogled" kod ilegalne trgovine te je veća mogućnost da će i sami sudjelovati u nezakonitim radnjama. S obzirom da oružja nerijetko zadržavaju u rukama kriminalnih organizacija koje se bave gusarenjem ili kod terorističkih skupina te nasilju sklonim milicijama, borba protiv korupcije biti će jedan od temelja djelovanja u osiguranju buduće stabilnosti. Kako ističe *Transparency International*, više stope korupcije je čvrsto su vezane uz više stope nejednakosti što može dovesti do rasta popularnosti populističkih opcija u politici (*Transparency International* n.d.). Na prostoru Jugoistočne Azije, gdje je složena etnička i međureligijska struktura, a rast je ranjiv, to bi moglo imati teških posljedica na međunarodne odnose, sigurnost i poštivanje ljudskih prava, što je vidljivo na primjeru Filipina.

3. Razvoj geopolitičkog okruženja

Vanjskopolitički odnosi na prostoru Jugoistočne Azije ponajprije su uvjetovani njenim položajem između Tihog i Indijskog oceana tj. na komunikacijskim putevima između njih.

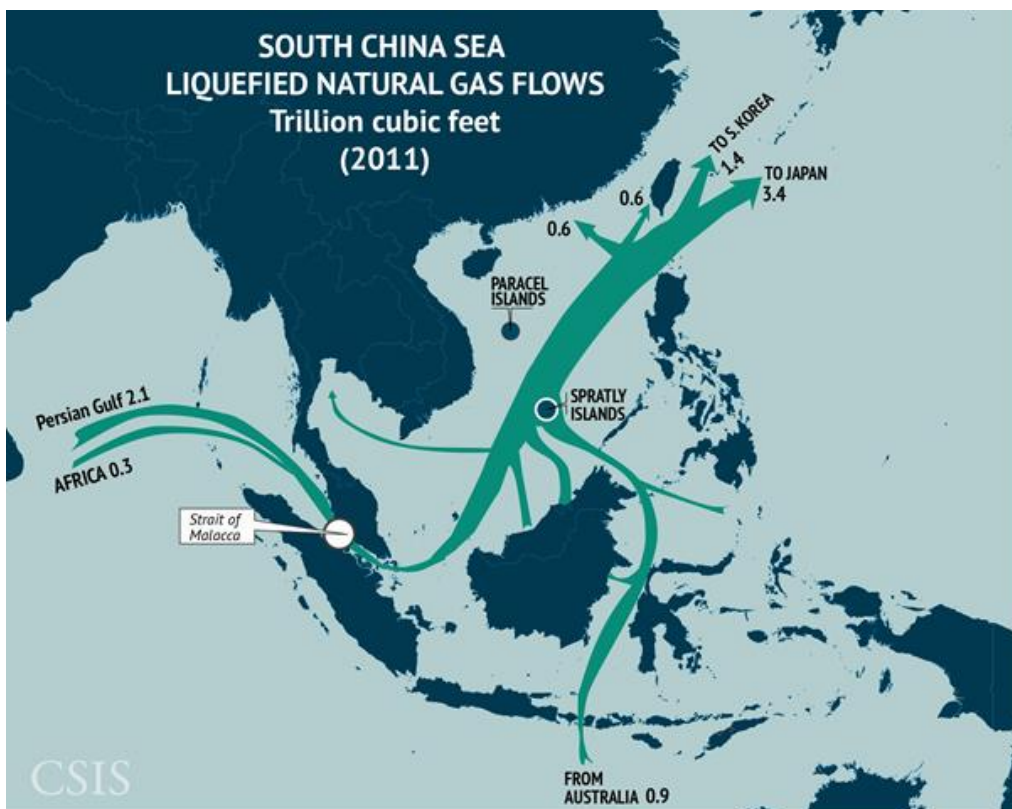
---

⁴ Brojčani pokazatelj percepcije korupcije od strane stanovništva

⁵ Prema indeksu, 100 bi označavalo da nema percipirane korupcije

Komunikacijske puteve ponajprije čine prolazi; Malajski, Lomboški, Snudski i Vetarski prolaz te Celebeško more. Prostorom prolaze trgovački putevi iz Europe, Jugozapadne i Južne Azije te Afrike prema Kini i zapadnoj obali Sjeverne Amerike. Važan je to energetska koridor jer industrijalizirane ekonomije poput Japana, njime uvozi 80%, te Kine, koja njime uvozi oko 40% svog uvoza nafte, ovisi o tim putevima za nabavu energenata. Osim važnog energetskeg toka prisutan je i veliki tok robe, ruda i proizvoda kroz te prolaze. Vanjska politika određena je i prisutnošću svjetskih sila te njihovim međusobnim odnosima. Na području Jugoistočne Azije trenutno se sukobljavaju interesi SAD-a i Kine. Uz dva svjetska pola moći vežu se i savezničke zemlje, u slučaju SAD-a to su Japan, Južna Koreja, Australija i Novi Zeland, dok je u slučaju Kine to ponajprije DNR Koreja.

Sl. 2. Tok i intenzitet trgovine ukapljenim prirodnim plinom kroz područje Jugoistočne Azije 2011. godine

Izvor: Asia maritime transparency initiative, <https://amti.csis.org/atlas/>

Odnosi među tim dvjema državama od dolaska na vlast Kim Jong-Una narušeni razvojem i testiranjem nuklearnih sposobnosti i interkontinentalnih balističkih raketa DNR Koreje s toga je Kina sve prisiljenija tražiti pouzdane i stabilne saveznike u Jugoistočnoj regiji Azije. Osim već spomenutih zemalja treba spomenuti i druge aktere koji su, ili će biti, važni za stabilnost

Jugoistočne Azije. U prvom redu to se odnosi na Indiju, zemlju od oko 1.3 milijarde stanovnika (Svjetska Banka, 2017.). Rast Indije u sljedećih nekoliko desetljeća biti će vrlo važan za sigurnost i stabilnost regije Jugoistočne Azije. Važnost Indije može se očitati u dva konteksta, prvo kao novog velikog tržišta u nastajanju što potencijalno otvara prostor za široku ekonomsku suradnju te kao buduće geopolitičke sile i važnog aktera čiji će se rastući geopolitički apetiti predstavljati izazov za zemlje ASEAN-a. Iako suočena s raspadom SSSR-a krajem 80-ih godina 20. st. i gubitkom moći, Rusija je također jedna od svjetskih sila čiji utjecaj je vidljiv na području Jugoistočne Azije. Od rješavanja problema sa Sjevernom Korejom do protuteže utjecaju drugih globalnih aktera, rusko buđenje može biti odlučujuće u brojnim aspektima budućeg mozaika u Jugoistočnoj Aziji. Geopolitički odnosi ponajprije su uvjetovani preklapanjem tj. zajedničkim interesima koji se materijaliziraju kroz suradnju među državama na određenom polju. Materijalizacija zajedničkih interesa može se primjerice vidjeti u ekonomskoj suradnji, kroz trgovinu, kretanje ljudi i novca, vojnoj suradnji, prodajom tehnologije, oružja i opreme te diplomatskoj suradnji, kroz osnivanje zajedničkih institucija, pokretanja zajedničkih inicijativa i diplomatskoj podršci u raznim međunarodnim tijelima. Vanjska i unutarnja stabilnost i sigurnost međusobno su uvjetovane i ovisne. S toga promjene u unutrašnjim ciljevima država često donose i promjenu u vanjsko političkom djelovanju te isto tako, promjene u vanjskopolitičkoj situaciji nerijetko dovode do promjena u unutarnjoj sigurnosnoj politici. S obzirom na prethodno prikazanu složenost problema u državama ASEAN-a nije iznenađujuće da, unatoč širokoj međusobnoj suradnji, postoje razlike unutar samog bloka u odnosima sa spomenutim geopolitičkim akterima. U odnosima među državama od velike važnosti su kako povijesni odnosi kroz prošlost tako i sama unutarnja struktura i odnosi u unutarnjoj politici. Države koje su u prošlosti bile u intenzivnijim odnosima ne moraju nužno imati zajedničke ciljeve u sadašnjosti ili budućnosti. Zajednička prošlost nerijetko ostavlja otvorena pitanja ili sukobe pa postoji mogućnost da će u sadašnjosti te države imati neriješene odnose poput graničnih sporova i drugačijeg pogleda na prošla događanja. Isto tako elementi koje dijele poput zajedničke kulture ili vjere mogu imati kohezivno djelovanje.

4. Odnosi ASEAN-a sa SAD-om

Iako su odnosi između globalnih sila i manjih država nakon 19. stoljeća ponajprije promatrani kroz proces balansiranja tj. zadržavanje statusa quo kroz stvaranje saveza sa manjim državama te priključivanja pod obrambeni štit veće vojne sile, zemlje ASEAN-a među prvima su uspješno provele politiku regionalne autonomije i integracije bez priključivanja vojnim savezima

okupljenih oko vojnih polova. Ideologija regionalne samoodrživosti prenijela se i na vanjskopolitičke odnose ASEAN-a sa svjetskim silama, uključujući i SAD. Odnosi između država ASEAN-a i SAD-a u 21. st. ponajviše su obilježeni događanjima nakon napada u New Yorku 2001. godine. Globalni rat protiv terorizma vodi se danas i na području ASEAN-a, ponajprije u Indoneziji i Filipinima.

Sl. 3. Zahtjevi država u Južnom Kineskom moru

Izvor: BBC, <http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-13748349>

Važan je i ekonomski odnos u doba globalizacije kada brojne tvrtke sele svoje proizvodne pogone u države ASEAN-a gdje su troškovi proizvodnje niži, ponajprije cijena rada. SAD je također važna protuteža u odnosima ASEAN-a s Kinom, i osiguravatelj mirnog rješavanja sporova za Parcelsko otočje i otočje Spratly. Dijelove Spratlya svojataju Malezija, Vijetnam, Filipini, Bruneji i Kina. Taj međunarodni spor najveća je prepreka u uspostavljanju mira i veće suradnje te najčešći izvor sukoba i zaoštavanja odnosa između zemalja ASEAN-a i Kine te

unutar ASEAN-a. Osim položaja na trgovačkim pravcima, vrijednost otočja Spratly je i u nedokazanim zalihama nafte i plina koji se procjenjuju na 11 mlrd. barela nafte i 190 trilijuna kubnih metara plina (Pike, 2016.). Također važan je i spor oko otočja Paracelsa između Tajvana, Kine i Vijetnama što dodatno komplicira složene odnose. Kako bi dobili približan odnos vojnih sposobnosti valjalo bi usporediti obrambene proračune regionalnih zemalja, Kine, SAD-a i zemalja ASEAN-a. Naime, od 2010. do 2015. sve članice ASEAN-a bilježe godišnji rast potrošnje na obranu. Prosječno izdvajanje iznosi 2.2% BDP-a ali treba i spomenuti da postoje značajne razlike između tih država. Singapur s 3.3%, Mianmar sa 4.3%, Brunei s 3.1% te Vijetnam s 2.2% jedini izdvajaju više od 1.5% BDP-a. Razlika je još veća kada se pogleda izdvajanje za obranu per capita. Singapur s 1789\$ i Brunei s 1320\$ izdvajaju znatno više od ostalih zemalja, koje u prosjeku izdvajaju 60\$ po stanovniku (CSIS, 2015.). Usporedivo je to sa SAD-om koji izdvaja 1854\$ tj. 3.3% BDP-a, zatim Kinom koja izdvaja 156\$ ili 1.9% BDP-a, Japanom koji izdvaja 323\$ tj. 1% BDP-a te Indijom koja izdvaja 40\$ ili 2.3% BDP-a (Marian, 2015.). Usporedbom kineske potrošnje i potrošnje članica ASEAN-a jasno je da Kina zbog svoje veličine i većeg broja stanovnika izdvaja višestruko više za obranu od pojedinačnih članica ASEAN-a stoga su njene ambicije i vojne sposobnosti veće. Modernizacija kineske vojske koja je u tijeku i puštanje prvog kineskog nosača zrakoplova u punu funkcionalnost početkom 2020. mogli bi dovesti do većih razlika u vojnoj moći i potrebe daljnjeg angažiranja saveza okupljenog oko SAD-a u regiji. Jedan od saveznika koji i mogao prihvatiti veći vojni angažman je Japan. Kako bi se Japan dodatno angažirao moralo bi se nastaviti s promjenama pacifističkog ustava prihvaćenog nakon 2. svjetskog rata što bi moglo imati negativnog odjeka kako u domaćoj tako i u javnosti regionalnih zemalja, ponajprije zbog Japanske militarističke prošlosti.

Godine 2017. obilježava se 40 godina od uspostave odnosa ASEAN-a i SAD-a. Tradicionalno dobri odnosi zemalja ASEAN-a i SAD-a bazirali su se na ekonomskoj i sigurnosnoj suradnji tj. podršci SAD-a vanjskoj i unutarnjoj sigurnosti nekomunističkim zemljama te ulaganju SAD-a u proizvodne pogone. Nakon '90-ih suradnja među regionalnim državama se produbljuje i kroz daljnju uspostavu regionalnih institucija. Prva zajednička institucija bila je APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation) kojem je cilj povećati ekonomsku suradnju između država na Pacifiku. Koliko je ASEAN ekonomski važan za SAD može se prikazati trgovačkim tokovima. Godine 2013. izvoz SAD-a u zemlje ASEAN-a iznosio je 79\$ mlrd. što je 75% više nego 2003. godine te je osiguravalo procijenjenih 499 000 poslova. Istovremeno SAD je uvezio 127\$ mlrd. što je 55% više nego 2003. godine. Zajedno zemlje ASEAN-a bile bi 5. najveći izvoznici te 4. najveći

uvoznici proizvoda iz SAD-a (Office of the US Trade Representative, n.d.). Istovremeno za većinu zemalja ASEAN-a, SAD je u vrhu zemalja po izvozu i uvozu. Osim važnih trgovačkih tokova prisutno je i kretanje stanovništva između ASEAN-a i SAD-a. Građani SAD-a sudjeluju u prihodima ASEAN-a, dok stanovništvo Jugoistočne Azije odlazi u SAD zbog obrazovanja te, ponajprije iz Filipina i Vijetnama, u potrazi za boljim životom čime stvaraju nove gospodarske veze. Izravna srana ulaganja SAD-a u ASEAN čine 11% IIU-a regije te su porasla s 50\$ mlrd 2000. na 226\$ mlrd. 2014. (ASEAN.org, 2017.). Velika je važnost SAD-a u sigurnosti zemalja članica ASEAN-a u osiguravanju plovidbe, prodaji sofisticiranog oružja te razmjeni podataka. Iako je SAD u globalnim razmjerima ponajprije važan kao protuteža NR Kini u Aziji i osigurava mirno rješavanje spora na Južnom kineskom moru, mogućnost za otvoreni sukob je niska. Sve regionalne države sudjeluju na EAS-u (*East Asia Summit*) što pomaže u održavanju dijaloga i izbjegavanju kriza i napetosti. EAS je također važan i za daljnju suradnju među državama regije te je najbolji put ka uspostavljanju održivih međunarodnih odnosa. Široka ekonomska suradnja među spomenutim državama važna je i kao temelj mirnog rješavanja jer niti jedna regionalna država ali ni SAD i Kina, ne žele rat sa svojim najvažnijim trgovačkim partnerima na prostoru gdje "teče" trećina svjetske trgovine. Iako su vojne mogućnosti Kine veće od vojnih mogućnosti zemalja ASEAN-a, one još uvijek ne pariraju američkim flotama koje podupiru flote saveznika. Stoga je danas SAD najvažniji kao saveznik u unutarnoj sigurnosti članica, i sudionik u rješavanju njihovih problema. SAD kao samoprogllašeni vođa svjetskog rata protiv terorizma ima važnu ulogu za ASEAN. Dijeljenje informacija te obučavanje vojske zemalja članica u antiterorističkom djelovanju od velike je važnosti. Iako države članice nerijetko gledaju na SAD s nepovjerenjem zbog prošlosti uplitanja u pitanja unutarnje politike prema zemljama u ostalim dijelovima svijeta i danas nerijetko percipirane agresivne politike prema muslimanima, bliska suradnja s SAD-om nema alternativu. SAD bi u tom odnosu trebale pokazati veći stupanj razumijevanja za rezerve koje regionalne države imaju spram SAD-a, pogotovo prema većinski muslimanskim zemljama te bi trebale nastojati pokazati da prepoznaju razliku između konzervativnog islama i islamskog terorizma. Potrebno je i provesti javne kampanje s ciljem obavještavanja javnosti o djelovanju SAD-a u svijetu kako ne bi dolazilo do napada na američko osoblje te kako bi se uklonila negativna percepcija SAD-a u muslimanskim zemljama. U tu svrhu SAD bi češće trebali isticati pozitivne doprinose poput suradnje s regionalnim državama u pitanju međunarodne sigurnosti, borbi protiv kriminala te suradnje na ekonomskom i kulturnom planu. Osim toga važno je kontinuirana podrška daljnjoj demokratizaciji regionalnih zemalja i javne kampanje koje bi promicale demokratske

vrijednosti i borbu protiv korupcije. Trebale bi se više isticati zajedničke institucije poput LMI-a (*Lower Mekong Initiative*) koje imaju za cilj pomoć u razvoju slabije razvijenim zemljama kontinentalne Jugoistočne Azije. Tako je danas vojska SAD-a prisutna u Filipinima gdje pomažu u planiranju borbi protiv Abu Sayyafa (Villamor, F., 2017.), sudjeluju u osiguravanju mirne plovidbe kroz regionalne vode (Tarrant B., 2010.), u čemu im pomaže logistička baza u Singapuru, kao što i osiguravaju mirnog razrješenje spora s NR Kinom. Iako su regionalne države uspostavile širu međusobnu suradnju u osiguravanju trgovačkih prolaza što je dovelo do određenog poboljšanja situacije pa je na primjer broj napada u vodama Singapura pao s 104 2015. na 2 2016. godine, ali je broj incidenata u vodama Indonezije s 23 2015. godine povećan na 32 2016. (ReCAAP, 2017.). Ukupno gledajući broj incidenata je u padu no napadi izvedeni oružjem stagniraju. Ukazuje to na moguće manjke u borbi protiv bolje organiziranih skupina i trgovini oružjem. Važno za regionalne vojske je i prenošenje iskustva i know-how iz vojske SAD-a koja je prema sposobnostima najfunkcionalnija te ima iskustvo u borbama. U tu svrhu SAD koristi zračnu luku od strateške važnosti u Tajlandu gdje provode vježbe s tajlandskim zrakoplovstvom. Iako bi zemlje ASEAN-a trebale težiti razvoju autohtone tehnologije proizvodnje sofisticirane opreme poput vojnih zrakoplova i mornarice, suradnja s SAD-om po tom pitanju naredno desetljeće je neizbježna. Članice ASEAN-a trebale bi produbiti suradnju u borbi s krijumčarenjem ljudi, oružja i droga te uključiti i ostale svjetske sile s obzirom na globalni karakter tih tokova. Važan korak prema dubljoj suradnji napravljen je za vrijeme administracije Baracka Obame i njegovog "okreta Aziji". SAD su bile prva država nečlanica ASEAN-a koja je imenovala ambasadora za ASEAN 2008. godine, 2010. SAD bile su prva nečlanica ASEAN-a s posebnu misiju za ASEAN koja se bavi razvojem bilateralnih projekata. Godine 2015. odnosi između SAD-a i ASEAN-a podignuti su na strateško partnerstvo, a predsjednik Obama je 2016. ugostio prvi samostalni summit SAD-ASEAN te je potpisan dogovor o slobodnoj trgovini TPP (Trans Pacific Partnership), gdje su od regionalnih zemalja sudjelovali Bruneji, Malezija, Singapur i Vijetnam. Nova administracija Donalda Trumpa, iako protekcionistički naklonjena, pokazuje zanimanje za regiju Jugoistočne Azije što je demonstrirano obilaskom regionalnih država potpredsjednika Mikea Pencea i sudjelovanje Rexa Tillersona na summitu ASEAN-a. Ipak izlazak iz TPP-a, mogao bi naznačiti pogoršanje budućih ekonomskih odnosa zbog trgovačkog deficita SAD-a od 48\$ mlrd. Također predsjednik Trump najavio je smanjenje izdataka za međunarodnu pomoć te sniženje imigracijske kvote. Razvoju odnosa i povjerenja prema SAD-u ne pomaže ni česti anti-muslimanski sentiment u govorima predsjednika Trumpa kao i prekid ugovora o razmjeni

imigranata s Australijom. Spomenute akcije imati će negativan odraz na javno mnijenje i međudržavne odnose. Na unutarnje političkom planu predsjednik Trump možda neće imati strpljenja i povjerenja u partnere što bi se moglo odraziti na smanjenje suradnje u obavještajnom sektoru te se negativno odraziti na suradnju u borbi protiv organiziranog kriminala i ilegalne trgovine. Nasuprot tome politika "sklapanja poslovnih dogovora" predsjednika Trumpa mogla bi olakšati suradnju na vojnom planu i prodaji oružja pa se pruža prilika regionalnim državama za nabavu sofisticiranog oružja koje su dosad bila nedostupna zbog inzistiranja Washingtona na poštivanju ljudskih prava. Trumpova administracija mogla bi se pokazati popustljivija prema državama Jugoistočne Azije što se tiče takvih obaveza za razliku od administracije predsjednika Obame. Administracija predsjednika Obame bila je u čestim sukobima ponajprije s Mianmarom zbog odnosa s manjinskim Rohinjama i Filipinima zbog krvavog rata protiv droga. Unatoč izolacionističkim tendencijama predsjednika Trumpa, na vanjskopolitičkom planu vjerojatno će se održati kontinuitet vanjske politike. Prilog u tome ide i odluka o povećanju broja vojnika u Afganistanu kako bi se preokrenuo tijek rata protiv Talibana. Takve odluke neposredno bi mogle imati pozitivan utjecaj na unutarnju sigurnost u regiji. Ne treba očekivati ni napuštanje američkih pozicija u Južnom kineskom moru ponajprije zbog odnosa sa DNR Korejom i njenim razvojem nuklearnog naoružanja i balističkih raketa, ali i zbog važnosti prolaza i mora u Jugoistočnoj Aziji za gospodarstvo SAD-a. Također obuzdavanje NR Kine od primarne je važnosti za sigurnost SAD-a. Unatoč tome postoji mogućnost da će Trumpova administracija zahtijevati određene ustupke za svoj angažman u Jugoistočnoj Aziji. Unatoč multilateralnoj dimenziji u odnosima SAD-a i zemalja ASEAN-a treba istaknuti i utjecaj bilateralnih odnosa na jače međunarodno povezivanje. Međusobni odnosi vođa država Jugoistočne Azije s predsjednikom SAD-a biti će od velike važnosti u budućem usmjeravanju odnosa sa SAD-om. Primjerice odnosi Filipina i SAD-a mogli bi zabilježiti daljnje pogoršanje ukoliko oba predsjednika nastave s projiciranjem moći i pokazivanjem mišića. Osim negativnog odraza na odnos između tih država, za predvidjeti je i negativne posljedice na same države. SAD treba visokoobrazovanu radnu snagu s Filipinima, vojne baze na Filipinima su od strateške važnosti za neometano djelovanje SAD-a u Jugoistočnoj Aziji i obje države imaju koristi od međusobne trgovine. Filipini također trebaju pomoć SAD-a u borbi protiv terorizma, potpori u sportu u Južnom kineskom moru te osiguravanju sigurnosti i nesmetane plovidbe kroz vode Jugoistočne Azije. Pogrešni potezi kao povlačenje američke vojske s uvala Subic 1992. godine negativno su se odrazile na obje države. S toga države ASEAN-a i SAD trebaju produbiti suradnju zbog obostrane koristi.

5. Budući odnos i suradnja ASEAN-a i NR Kine

Iako službeni odnosi ASEAN-a i Kine sežu u 1991. godinu kada je tadašnji ministar vanjskih poslova NR Kine Qian Qichen sudjelovao na skupu ministara ASEAN-a u Kuala Lumpuru, povijest odnosa između pojedinih zemalja sa Kinom puno je dublja. Ratovi vođeni u Indokini '70-ih i '80-ih godina 20. st., ostavili su traga u međusobnim odnosima NR Kine, Laosa, Kambodže, Tajlanda i Vijetnama. Vanjska politika Vijetnama i danas je orijentirana protiv kineskih interesa i širenja kineskog utjecaja i moći. Dok je Laos zadržavao status quo u tim odnosima, Tajland i Kambodža tradicionalno su ušli u širu suradnju s NR Kinom iz straha od širenja utjecaja Vijetnama na jug. Smirivanje prostora Indokine '90-ih godina dovelo je do snažnijeg diplomatskog angažmana i uspostavljanja partnerskog odnosa s ASEAN-om 1996. godine. Otvaranje NR Kine svijetu slijedilo je nakon početnih ekonomskih uspjeha '80-ih godina pa je jačanje diplomatskih veza pratilo i jačanje ekonomskih tokova. Jačanje kineskog gospodarstva koje je omogućilo smanjenje siromaštva i podizanje životnog standarda te stabiliziranje populacijskog rasta, donijelo je Kini status predvodnice i modela razvoja za druge zemlje u razvoju. Uloga modela te veliko povećanje u financijskoj moći dali su Kini jaku poziciju u međunarodnim pregovorima, pogotovo sa zemljama u razvoju koje su željele privući kineske investitore. Stoga je jačanje suradnje, kako na gospodarskom tako i na sigurnosno-političkom planu, nakon kraja gospodarske krize u Jugoistočnoj Aziji vođeno brzim tempom. Iako je Kina danas 4. najveći investitor u ASEAN iza SAD-a EU i Japana, NR Kina bilježi najveće stope rasta investicija dok istovremeno vrijednost investicija iz SAD-a i EU pada (ASEAN.org, 2017.). Također trgovačka bilanca ASEAN-a i NR Kine skočila je s oko milijardu dolara 1996. na oko 200\$ mlrd. 2012. godine što čini oko 400\$ mlrd. dolara u ukupnom obujmu trgovine. S takvim rezultatima NR Kina postala je najvažniji trgovački partner zemljama ASEAN-a. Ulaganja NR Kine također su od strateškog značenja zemljama Indokine koje su pod sankcijama ili zapadnom blokadom poput Burme, Laosa i Kambodže. U tim zemljama Kina je uvjerljivo prva po pitanju izravnih stranih ulaganja (Huaxia 2017.; Economist, 2017.;Lowe, S., 2016.) te je uz Tajland pri vrhu u trgovačkim tokovima (OEC 2016.). Na sigurnosnom planu, NR Kina prva je ušla u TAC krajem 2003. godine, prva je nuklearna sila koja je izrazila namjeru pristupanja u SEANWFZ (*Southeast Asia Nuclear Weapons Free Zone*) te su već krajem 2002. godine započeli pregovori o slobodnoj trgovinskoj zoni koji su u potpunosti implementirani 2015. godine. Odnosi NR Kine i ASEAN-a unatoč kineskoj diplomatskoj ofanzivi, sa pojedinim državama članicama često su narušavani kineskim djelovanjem i opterećeni pitanjima iz prošlosti. Kontinentalne zemlje ASEAN-a, ponajprije

Vijetnam, smatraju NR Kinu kao najveću prijetnju svojoj suverenosti. I dalje usprkos potpisivanju Deklaracije o ponašanju stranaka u Južnom kineskom moru u Phnom Penh 2002. godine, još uvijek postoje problemi i nesuglasice među državama. Filipini, Vijetnam i NR Kina često izmjenjuju oštre diplomatske note vezane za bušenje i potencijalno iskorištavanje podvodnih resursa u Južnom kineskom moru (Martina & Tostevin, 2017; Dela Cruz, 2017.). Pozicija ASEAN-a u odnosima s Kinom dosta je dobra usprkos manjoj gospodarskoj, vojnoj i diplomatskoj moći. Ukoliko Kina odluči silom uspostaviti kontrolu nad Južnim kineskim morem za očekivati je da će gurnuti regionalne države dublje u ruke zapadnih saveznika i time se de facto izolirati na Pacifiku. S obzirom na trenutačnu kinesku vojnu inferiornost u odnosu na SAD i njegove saveznike takav korak u skorije vrijeme nije vjerojatan. Ukoliko Kina želi mirno riješiti problem Južnog kineskog mora, mora ući u pregovore s regionalnim zemljama. Iako bi se Kina sudeći prema presudi međunarodnog suda pravde u Hagu u korist Filipina (Phillips, Holmes, & Bowcott, 2016) mogla naći u nepovoljnoj poziciji, Kini bi taj korak bio puno isplativiji zbog važnosti Kine u gospodarskoj strukturi te važnosti izravnih stranih ulaganja koja će u budućnosti samo dodatno rasti kroz programe kao što je novi kineski Put Svile.

5.5. Važnost IIU za geopolitičku orijentaciju

Buduća kineska ulaganja od velike su važnosti za buduću unutarnju sigurnost regionalnih zemalja zbog direktne ovisnosti o inozemnim izravnim ulaganjima (IIU) i novih radnih mjesta koja su potrebna kako bi zapošljavala i dalje rastući broj stanovnika. Postupci i problemi u Južnom kineskom moru trebali bi se rješavati kroz regionalne institucije kao što su Summit Istočne Azije (EAS) te ASEAN Regionalni Forum u kojima sudjeluju sve regionalne zemlje. Kako bi se izbjegli incidenti potrebo je redovito usuglašavanje na sastanku ministara obrane ASEAN-a (ADMM+) i privrženost poštivanju međunarodnog prava. Neizbježno je da će na kraju problem morati biti riješen postizanjem konsenzusa uz dijalog. Osim sporova u području Južnog kineskog mora, ASEAN bi morao obratiti veću pozornost na ovisnost Laosa, Kambodže i Mianmara o Kini. Razlog tomu nerazvijeno je gospodarstvo tih triju zemalja što je pojačano izostankom ulaganja od strane Zapada. Naime nedemokratski režimi u tim državama često se susreću s blokadom investicija zbog nepoštivanja ljudskih i međunarodnih prava. S druge strane investicije zapadnih država često su direktno vezane s, ili im je cilj, promicanje demokracije. Vidljivo je to na primjeru Kambodže gdje je premijer Hun Sen zatvorio vođu opozicije zbog izdaje planirane sa stranim agentima. Dok su EU i SAD osudile zatvaranje, Kina je izrazila podršku premijeru (Thompson, 2017.). Od 732\$ mil. pomoći, Kina je zaslužna za 32%, gotovo

četiri puta više nego SAD, u ulaganjima 30% investiranog kapitala dolazi iz Kine dok iz SAD-a dolazi nešto više od 3% (Tostevin, & Tul, 2017.). Izvoz tih zemalja ponajprije se odnosi na proizvode niske dodane vrijednosti poput raznih metalnih kovina, nafte, tekstila i struje. Stoga između 60% i 80% uvoza i izvoza Laosa i Burme te 50% uvoza Kambodže ovisi o Tajlandu i Kini (OEC, 2016.). Osim toga značajna kineska manjina prisutna je u svim državama regije. Najveći udio čine u Singapuru gdje čine većinu stanovništva dok je visok ukupni broj ponajprije u Indoneziji gdje ih ima oko 7.5 mil., Maleziji s oko 7.1 mil. te Tajlandu s oko 7 mil. (New World Encyclopedia n.d.). U prvom redu potencijalna ovisnost Mianmara, Laosa i Kambodže o Kini može negativno utjecati na donošenje odluka unutar ASEAN-a naročito kada su u pitanju rezolucije o stanju Južnom kineskom moru. Kina bi mogla pokušati lobirati kroz države Indokine i potencijalno zavlačiti razvoj odnosa sa drugim silama, koje su istovremeno kineski konkurenti, poput Indije. Osim toga značajna Kineska populacija u drugim regionalnim državama također bi mogla djelovati kao lobi.. Isto tako vezivanje Tajlanda snažnije uz Kinu nakon novog vojnog udara 2014. godine smanjuje manevarski prostor, koheziju i regionalnu samoodrživost. Istovremeno NR Kina je najveći uvoznik tajlandskih proizvoda dok iza zemalja ASEAN-a, Kina i SAD podjednako izvoze u Tajland (OEC, 2016.). Rast suradnje također je vidljiv i u odluci vojnog vrha Tajlanda da kupi podmornice i tenkove u vrijednosti od oko 380\$ mil. (Thepgumpanat, & Satrusayang, 2017.). Stoga su izrazito važna za održavanje statusa quo ulaganja zapadnih partnera u Tajland. Godine 2016. japanska ulaganja u Tajland činila su 36.2% svih ulaganja dok SAD sudjeluje sa 7.7% te Nizozemska s 5.80% bili su u vrhu s kojeg izostaje Kina (Netherlands Embassy Bangkok, 2017.). Kako bi zapad zadržao utjecaj putem gospodarskih veza, očito je kako će morati povećati svoja ulaganja u regiju koja su padala zadnjih nekoliko godina. Američki saveznici iz Jugozapada Azije poput Saudijske Arabije i Katara mogli bi u trenutku gospodarskih reformi, koje imaju za cilj smanjenje ovisnosti o nafti, povećati svoja ulaganja te putem njih potaknuti reintegraciju područja pod muslimanskih separatističkim pobunama zbog svog statusa u islamskom svijetu. S obzirom da postoje snažne veze u toku stanovništva postupna nadogradnja odnosa ne bi trebala predstavljati problem. Takvo bi djelovanje dodalo još jedan sloj samo održivosti u vanjskopolitičkom mozaiku ASEAN-a. Pomoć također može doći iz susjednih država poput Malezije, koja je i u prošlosti sudjelovala kao medijator u pregovorima.

Kineska vanjska politika zbog veličine ekonomije mogla bi se oslanjati na ulaganja i povoljne trgovačke mjere kako bi privukla zemlje ASEAN-a u svoju domenu. Stoga pitanje je mogu li zapadni saveznici odgovoriti Kini u tom segmentu. Dakle ekonomske veze mogle bi u bliskoj

budućnosti pokazati mnogostruko učinkovitije od oružja u kineskom "osvajanju" regije Jugoistoka Azije. Visoka ulaganja Zapadnih saveznika i Singapura važna su stoga ne samo za vanjskopolitičku neovisnost Tajlanda već i za države koje su snažno vezane za tajlandsku ekonomiju. Posljedično odnosi ASEAN-a i Kine ponajprije bi trebalo sagledavati iz perspektive zajedničke suradnje. Potencijali za pomoć Kine u borbi s organiziranim kriminalom poput nelegalne trgovine drogom i oružjem su značajni. Osim toga Kineske investicije mogu pomoći u poticanju razvoja delte Mekonga te razvoja inovativnosti i poboljšanje konkurentnosti na globalnom tržištu kroz jačanje međusobne trgovine. Kineska inicijativa "Puti Svile" pruža priliku regionalnim zemljama za razvoj infrastrukture, energetike, industrije i prometa. Potpomognuti kineskom transformacijom gospodarstva, slabije razvijene države poput Kambodže, Laosa i Mianmara mogle bi preuzeti radno intenzivnu industrijsku proizvodnju koja zbog rasta cijena rada gubi na konkurentnosti. Zbog visokih potencijala u suradnji s Kinom, koji bi u srednjem roku trebali samo rasti s rastom gospodarstva ASEAN-a i Kine, u interesu je svih aktera mirno rješavanje svih sporova i daljnje poboljšanje suradnje kroz regionalne institucije. Brojna kineska manjina u državama regije idealan je kohezivan partner i put u privlačenju kineskih investicija. Regionalne zemlje trebale bi održavati status quo između suradnje s Kinom i SAD-om kako bi očuvale stabilnost regije. Rast Indije pruža veliku priliku za razvoj Kambodže, Mianmara i Laosa. Kulturne poveznice bazirane snazi budizma trebale bi biti jedan od temelja snažnijeg povezivanja tih zemalja s Indijom. Zemljama ASEAN-a to bi bila dodatna alternativa u odnosima s Kinom koja također ne uvjetuje ekonomsku suradnju poštivanjem ljudskih prava. Istovremeno, i Indiji je u interesu ne prepustiti susjedne istočne zemlje Kineskom utjecaju zbog napetih Sino-Indijskih odnosa i brojnih graničnih sporova. Indija bi s toga idealno mogla popuniti prazninu koju ostavljaju zapadne države zbog svojih rezervi u odnosima s Mianmarom, Laosom i Kambodžom. Tajland tu "prazninu" zbog svoje male relativne veličine i nerazvijenosti još nije spreman sam popuniti. Iako je investicijski potencijal Tajlanda relativno malen u odnosu na Indiju ili Kinu, to ne znači da ASEAN kao zajednica ne bi trebao ulagati u te države, naprotiv napori bi se trebali intenzivirati kako bi postigli veću kohezivnost unutar bloka. Na posljetku snažnije povezivanje s Indijom i drugim izvan regionalnim akterima dalo bi dodatnu širinu regionalnoj samoodrživosti i neovisnosti o stranim silama kroz postizanje balansa u odnosima.

6. Zaključak

Vanjskopolitički odnosi u 21. stoljeću znatno su drugačiji nego odnosi u prvoj ili drugoj polovici 20. st. Za razliku od kolonijalnih osvajanja u prvoj polovici i ratova između komunističkih i kapitalističkih zemalja u drugoj polovici 20. st., u 21. stoljeću cilj vanjske politike uspostava je strateških partnerstva i suradnje unutar trgovačko-sigurnosnih blokova. ASEAN se raspadom blokovske podijele svijeta našao na području sukoba između rastućih sila poput Indije i Kine te tradicionalnih globalnih sila poput Japana i SAD-a. Važnost Jugoistočne Azije za te države je velika, ponajprije zbog trgovačkih puteva koji prolaze Adamanskim, Celebeškim, Javanskim i Južnim kineskim morem te prolaza koji spajaju visokorazvijene zemlje Europe, energetske izvore u Jugozapadnoj Aziji s brzorastućim novo industrijaliziranim zemljama Pacifičke Azije i zemljama u razvoju. Iako sporovi oko Spratlya i Paracela dobivaju najviše medijske pažnje zbog često oštrih izjava pojedinih dužnosnika i razmjene diplomatskih nota među državama, otvoren sukob nije izgledan zbog važnosti gospodarske suradnje među uključenim državama, ali i još uvijek vojne premoći koju zapadni saveznici predvođeni SAD-om imaju na moru u odnosu na Kinu. Takva situacija održati će se barem sljedećih desetak godina. Unatoč tome od vitalne je važnosti postupna modernizacija i razvoj autohtone vojne industrije od strane zemalja ASEAN-a kako bi se postigla vojna samo održivost i neovisnost o stranim partnerima, kao što je to relativno postignuto na gospodarskom i diplomatskom planu. Trendovi globalizacije upućuju na budući rast gospodarske međuovisnosti svih zemalja koje sudjeluju na Istočnoazijskom Summitu (EAS) stoga bi prvenstvo u odnosima među zemljama trebala imati dublja gospodarska suradnja na korist svih uključenih aktera. Trenutno se stoga, najveći problem za sigurnost ASEAN-a nalazi unutar državnih granica. Separatističke pobune i terorističke organizacije najveća su prijetnja miru i napretku u regiji. Nerijetko povezane s tim organizacijama su i kriminalne organizacije u regiji koje se bave krijumčarenjem droga, oružja i ljudi te pljačkom trgovačkih brodova u strateškim prolazima na području Jugoistočne Azije. Kako bi se suzbili takvi pokreti potrebna je veća suradnja unutar ASEAN-a koja se neće bazirati samo na uskim ugovorima o sigurnosnoj suradnji na Celebeškom moru ili Malajskom prolazu, već je potrebna uspostava šireg okvira sigurnosne suradnje i dijeljenja informacija koji bi omogućio efikasniju borbu protiv kriminala. Suradnja sa svim državama u regionalnom djelokrugu poput SAD-a, NR Kine, Indije i Australije također je od presudne je važnosti zbog često globalnog karaktera terorizma, trgovine oružjem i drogom. Suradnja s SAD-om i zapadnim saveznicima tu je od primarne važnosti zbog uloge SAD-a kao samoproglašenog vođe borbe protiv terorizma. Unatoč tome muslimani u regiji često gledaju na SAD kao na

neprijatelja islama zbog ponekad oštře vanjske politike. S toga najavljeno smanjenje međunarodne pomoći SAD-a i imigracijske restrikcije za muslimane mogu prouzročiti daljnju štetu ugledu SAD-a u regiji i otežati napore usredotočene na borbu protiv terorizma. Kako bi suradnja SAD-a i zemalja ASEAN-a zadobila veću javnu potporu među muslimanima regije potrebne su javne kampanje koje bi senzibilizirale javnost i prikazale zasluge SAD-a u promicanju gospodarskog napretka, iskorjenjivanja siromaštva te važnosti demokracije. Najveće promijene u budućnosti vidjeti će se u suradnji s Indijom koja bi mogla postati vrlo važan partner u gospodarskoj ali i sigurnosnoj suradnji. Osim Indije potencijalno jačanje odnosa moguće je i sa Saudijskom Arabijom te drugim zaljevskim zemljama koje reformiraju svoje gospodarstvo ovisno o nafti. Ulaganja bogatih zaljevskih zemlja u marginalizirana, većinski muslimanska područja, ponajprije u Filipinima ali drugdje, donijelo bi obostrane koristi. Kao zemlja koja bi predvodila jačanje veza sa zaljevskim zemljama ističe se Indonezija od kuda dolazi velik broj migranata. Kako bi borba protiv kriminalnih i terorističkih skupina bila učinkovitija i kako bi se pospješio gospodarski rast, regionalne države same moraju ući u borbu protiv korupcije. Raširena korupcija jedan je od najvećih problema s kojima se susreću snage reda kada je u pitanju djelovanje na terenu. Usporavanje stope rasta stanovništva omogućiti će razvoj industrije koja donosi veću dodanu vrijednost te time stvoriti više plaćene poslove koji će pomoći u stvaranju srednjeg sloja građanstva. Srednji sloj najaktivniji je u nevladinim udrugama i predstavlja bazu procesa demokratizacije. Kako bi buduće civilne udruge imale demokratski karakter i promicale toleranciju važno je osigurati inkluzivan razvoj svih područja te osigurati transparentnost državnih ustanova poput vlade i sudstva. U suprotnom regionalne države riskiraju mogućnost secesije marginaliziranih dijelova te skretanje u radikalizam koji bi dodatno destabilizirao regiju i ugrozio postignuća regionalne integracije i gospodarskog napretka. Na regionalnom planu osim jačanja sigurnosnih veza i koordinacije između zemalja, potrebna je daljnja integracije u društveno-gospodarskom kontekstu. Jačanje kulturne suradnje između članica bazirane na međusobnom poštivanju i uvažavanju omogućilo bi pripremu daljnje fleksibilizacije tržišta rada što bi pozitivno djelovalo na regionalnu konkurentnost. Buduća stabilnost Jugoistočne Azije ovisiti će dakle o uspješnosti suradnje ASEAN-a sa svim susjednim državama, daljnjoj demokratizaciji i inkluzivnosti spram do sad marginaliziranih područja te osiguravanja gospodarskog napretka i niske razine nezaposlenosti.

6. Dodaci⁶

Kategorija 1 (CAT 1) Incidenti koji uključuju veći broj počinitelja. Počinitelji su većinom naoružani vatrenim oružjem i noževima a pomorci su najčešće zadobivaju neki oblik ozljede ili fizičkog naselja kao što je napad, vezivanje ili prijetnje. Brod je otet ili je teret ukraden

Kategorija 2 (CAT 2) U većinu incidenata uključeno je od 4 do 9 počinitelja koji su najčešće naoružani noževima i mačetama. U četvrtini incidenata s vatrenim oružjem. Posadi se najčešće prijete ili su držani kao taoci privremeno dok počinitelji krađu novac . U nekoliko slučajeva posada je zaprimila ozljede ili su izloženi fizičkom naselju ali su manje ozbiljni u odnosu na incidente u CAT 1

Kategorija 3 (CAT 3) Broj počinitelja uobičajeno je između 1 i 6. Ponekad su počinitelji naoružani noževima, mačetama i drugim stvarima poput štapova, palica i štapova. Posada nije ozlijeđena iako postoji manja mogućnost da je posada podvrgnuta maltretiranju. U gotovo pola incidenata CAT 3 počinitelji nisu uspjeli ukrasti išta s plovila, ali u slučajevima gdje jesu, gubitci su uključivali rezervne dijelove motora i stvari iz skladišta.

Kategorija 4 (CAT 4) Počinitelji su nenaoružani, posada neozlijeđena. U više od pola CAT 4 incidenata uključeno je od 1 do 3 čovjeka koji su pobjegli praznih ruku nakon što su ugledali posadu.

7. Literatura

Alice, D. Ba., 2009. (Re)Negotiating East and Southeast Asia, Stanford University Press, Stanford

Beitinger Lee, V., 2009, *(Un)Civil Society and Political Change in Indonesia*, Routledge studies on civil society in Asia, Abingdon

Glassman, J. & Carmody, B., 2001., Structural adjustment in East and Southeast Asia: lessons from Latin America, *Geoforum*, 32, 77-90.

---

⁶ Prema klasifikaciji ReCaaP-a (*Annual report: piracy and armed robbery against ships in asia in 2016*)

8. Izvori

Svjetska Banka, Stanovništvo Svijeta i odabranih država u razdoblju od 1960 do 2016. godine, 2017:<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2016&locations=TH-PH-MM-LA-KH-BN-SG-ID-VN-MY-1W&start=2016&view=bar>, (3.9.2017.)

Svjetska Banka, BDP članica ASEN-a i svijeta, 2017.:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2016&locations=1W-MM-LA-PH-TH-BN-SG-ID-MY-VN-KH&start=2016&view=bar>, (3.9. 2017.)

ASEAN-ska Ekonomska Zajednica, <http://asean.org/asean-economic-community/>, preuzeto 3.9. 2017.

Bangkoška deklaracija <http://asean.org/the-asean-declaration-bangkok-declaration-bangkok-8-august-1967/> 3.9.2017.

Correra 1997., Thailand: The crisis starts, *BBC*,
http://news.bbc.co.uk/1/hi/special_report/1997/asian_economic_woes/34487.stm, (4.9.2017.)

Svjetska Banka, 2017., Indonezija, Filipini Tajland BDP per capita
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GNP.PCAP.CD?locations=ID-TH-PH>, (4.9. 2017.)

ABC News 2003., 9 dead as bomb ends Aceh New Year's concert:
<http://www.abc.net.au/news/2004-01-01/9-dead-as-bomb-ends-aceh-new-years-concert/113720>, (4.9.2017.)

Tarabay, J., 2017. Who are Myanmar's militants? Five questions about ARSA, CNN, 12. Rujna, <http://edition.cnn.com/2017/09/12/asia/arsa-rohingya-militants-who-are-they/index.html> (4.9.2017.)

Hariyadi, M., 2013. Banda Aceh, Islamic extremists prohibit New Year celebrations *Asia News*, 12. Prosinca., <http://www.asianews.it/news-en/Banda-Aceh,-Islamic-extremists-prohibit-New-Year-celebrations-29891.html>, (4.9.2017.)

Suroyo, G., Whiteside, D., Allard, T., Danubrata E., Da Costa, A. B., Chalmers J., 2017., Jakarta's Christian governor jailed for blasphemy against Islam, Reuters, 9. Svibnja:
<http://www.reuters.com/article/us-indonesia-politics/jakartas-christian-governor-jailed-for-blasphemy-against-islam-idUSKBN1842GE>. (5.9. 2017.)

Westcott, B., 2017., Jakarta governor concedes election after divisive campaign, CNN., 20. Travnja <http://edition.cnn.com/2017/04/19/asia/jakarta-election-results/index.html>, (5.9.2017.).

Velez, T., 2016., , History of bombings in Davao City, Sun Star Davao, 9. Rujna: <http://www.sunstar.com.ph/davao/local-news/2016/09/09/history-bombings-davao-city-495547>, (5.9. 2017)

Conciliation Resources, 2014., Philippines reach landmark peace deal with MILF, <http://www.c-r.org/news-and-views/news/philippines-reach-landmark-peace-deal-milf>, (5.9. 2017.)

McKenna, n.d. The Origins of the Muslim Separatist Movement in the Philippines, Asia Society: <http://asiasociety.org/origins-muslim-separatist-movement-philippines?page=0,0>, (6.9.2017.)

Mogato, M., 2017., Philippine army says taking fire from women, children in Marawi battle, Reuters 4. Rujna: <http://www.reuters.com/article/us-philippines-militants/philippine-army-says-taking-fire-from-women-children-in-marawi-battle-idUSKCN1BF0NY>, (7.9.2017.)

Terrorist Research and Analyst Consortium, 2017. <https://www.trackingterrorism.org/group/barisan-revolusi-nasional-brn>, (6.9.2017.)

ReCaaP (2017.), *Annual report: piracy and armed robbery against ships in asia in 2016*. http://www.recaap.org/DesktopModules/Bring2mind/DMX/Download.aspx?Command=Core_Download&EntryId=473&PortalId=0&TabId=78, (7.9.2017.)

Kemp, T., 2014., Worlds most pirated waters, CNBC, <https://www.cnbc.com/2014/09/15/worlds-most-pirated-waters.html>, (8.9.2017.)

2016 International Narcotics Control Strategy Report (INCSR), Bureau of international narcotics and law enforcement affairs, US Department of State, 2016, <https://www.state.gov/j/inl/rls/nrcrpt/2016/vol1/253246.htm>, (8.9.2017.)

Synthetic drugs from Asia are fuelling global public health and crime concerns, UNDOC, 2017., <https://www.unodc.org/southeastasiaandpacific/en/vietnam/2017/08/smart-regional-workshop/story.html>, (8.9.2017.)

Svjetska Banka, 2016., *Migration and Remittances factbook third edition*:
<http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1199807908806/4549025-1450455807487/Factbookpart1.pdf>, www.worldbank.org
(9.9.2017)

Svjetska Banka, n.d. HIGHER EDUCATION
http://www.worldbank.org/en/topic/tertiaryeducation#what_why (9.9.2017.)

UNDOC, 2017., New UNODC report sheds light on the phenomenon of human trafficking into Thailand, :<https://www.unodc.org/southeastasiaandpacific/en/2017/08/trafficking-in-persons-thailand-report-launch/story.html>, (9.9. 2017.)

Transparency International, 2017., Corruption perception indeks 2016.
https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016, (10.9.2017.)

Asia Maritime Transparency Initiative 2014., 18 Maps that explain maritime security in Southeast Asia, Asia maritime transparency initiative, 2014., <https://amti.csis.org/atlas/>, (.9.2017.)

Svjetska Banka, 2017., *India data*:<https://data.worldbank.org/country/india>, (10.9.2017.)

Pike, J., n.d., South China Sea Oil and Natural Gas, Global Security.org,
<https://www.globalsecurity.org/military/world/war/spratly-oil.htm> (11.9.2017.).

BBC., 2016., Why is the South China Sea contentious?,:<http://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-13748349>, (11.9.2017.)

Abuza, Z., 2015., Analyzing Southeast Asia's Military Expenditures, , CSIS, 7. Svibnja,
<https://www.cogitasia.com/analyzing-southeast-asias-military-expenditures/>, (12.9.2017)

Jakub Marian,. 2015., Military expenditures per capita and as % of GDP in Europe,
<https://jakubmarian.com/military-expenditures-per-capita-and-as-of-gdp-in-europe/>,
(12.9.2017.)

US Mission 2 ASEAN, 2017. ASEAN share in the world's GDP has almost doubled from 3.3% in 1967 to 6.2% in 2016
<https://twitter.com/USMission2ASEAN/status/907453844300464129>, (12.9.2017.)

Office of the US Trade Representative, n.d., *U.S.- ASEAN-10 Trade and Investment Facts*, <https://ustr.gov/issue-areas/trade-organizations/association-southeast-asian-nations-asean/us-asean-10-trade-and>, (12.9.2017.)

ASEAN.org 2017., *ASEAN Investment Report 2016 Foreign Direct Investment and MSME Linkages*<http://asean.org/storage/2016/09/ASEAN-Investment-Report-2016.pdf>, (13.9.2017)

Villamor, F., 2017. U.S. Troops in Besieged City of Marawi, Philippine Military Says, New York Times, 14 Lipnja <https://www.nytimes.com/2017/06/14/world/asia/philippines-marawi-us-troops.html>, (13.9.2017.)

Tarrant, B., 2010., Balancing powers in the Malacca Strait, Reuters, 7. Ožujka <http://blogs.reuters.com/global/2010/03/07/balancing-powers-in-the-malacca-strait/>, (13.9.2017.)

Martina, M. & Tostevin M., 2017., China urges halt to oil drilling in disputed South China Sea, Reuters, 25. Srpnja, <https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-china-vietnam/china-urges-halt-to-oil-drilling-in-disputed-south-china-sea-idUSKBN1AA13I>, (13.9.2017.)

Dela Cruz, E., 2017., Drilling for oil in disputed sea may resume this year: Philippine official, Reuters 12. Srpnja, <https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-philippines/drilling-for-oil-in-disputed-sea-may-resume-this-year-philippine-official-idUSKBN19X1AO>, (3.9.2017.)

Huaxia 2017., China's investment in Myanmar declines in 2016-2017 fiscal year, Xinhua, 7. Ožujka., http://news.xinhuanet.com/english/2017-03/07/c_136109783.htm, (13.9.2017.)

Economist, 2017., Why Cambodia has cosied up to China, <https://www.economist.com/news/asia/21715010-and-why-it-worries-cambodias-neighbours-why-cambodia-has-cosied-up-china>, (13.9.2017.)

Lowe, S., 2016., Out of obscurity, Asia Times, 10. Prosinca <http://www.atimes.com/article/china-top-foreign-investor-behind-laos-fast-growth/>, (13.9.2017.)

OECD, *Cambodia*, 2016., <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/khm/>, (13.9.2017.)

OECD, *Myanmar*, 2016., <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/mmr/>, (13.9.2017.)

OECD, *Lao*, 2016., <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/lao/>, (13.9.2017.)

Phillips, T., Holmes, O. & Bowcott, O., 2016., Beijing rejects tribunal's ruling in South China Sea case, The Guardian, 12. Srpnja,

<https://www.theguardian.com/world/2016/jul/12/philippines-wins-south-china-sea-case-against-china>, (13.9.2017.)

New World Encyclopedia , *Overseas Chinese*, , n.d.

http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Overseas_Chinese, (13.9.2017.)

Thepgrampanat, P., & Satrusayang C., 2017., Thai junta gives go-ahead to buy Chinese submarine and tanks, Reuters, 25. Siječnja, <http://www.reuters.com/article/us-thailand-china/thai-junta-gives-go-ahead-to-buy-chinese-submarine-and-tanks-idUSKBN1590EC>, (13.9.2017.)

OECD, *Thailand*, 2016. <http://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/tha/>, (13.9.2017.)

Netherlands Embassy Bangkok, 2017. *Economic Review Thailand 2016*, <https://www.netherlandsworldwide.nl/binaries/en-nederlandwereldwijd/documents/publications/2017/04/05/index/ECONOMIC+REVIEW+THAILAND+2016+FINAL+WEBSITE+PICTURES.pdf>, (13.9.2017.)

Thompson N.A., 2017., Cambodia condemned after arresting opposition leader, CNN, 6. Rujna. <http://edition.cnn.com/2017/09/06/asia/cambodia-kem-sokha-arrested/index.html>, (14.9.2017.)

Tostevin, M. & Tul P. C., 2017. China's big money trumps U.S. influence in Cambodia, Reuters, 11. Rujna, <https://www.reuters.com/article/us-cambodia-politics-aid/chinas-big-money-trumps-u-s-influence-in-cambodia-idUSKCN1BM1BP>, (14.9.2017.)

Fevrier, V., 2017., The Threat of the Islamic State in South-East Asia, and the Counter-Terrorism Unit on the Frontlines in Indonesia, Intelligence Fusion, 20. Travnja, <https://www.intelligencefusion.co.uk/single-post/2017/04/10/The-Threat-of-the-Islamic-State-in-South-East-Asia-and-the-Counter-Terrorism-Unit-on-the-Frontlines-in-Indonesia> (16.9.2017.)

Cochrane, J., 2013. Indonesian Strongman's Legacy Remains a Matter of Debate, The New York Times 19. Svibnja, <http://www.nytimes.com/2013/05/20/world/asia/suhartos-indonesian-legacy-15-years-later.html> (16.9.2017.)

Lamb, K., 2017., Jakarta governor Ahok sentenced to two years in prison for blasphemy, The Guardian, 9. Svibnja, <https://www.theguardian.com/world/2017/may/09/jakarta-governor-ahok-found-guilty-of-blasphemy-jailed-for-two-years> (16.9.2017.)